

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 22 grudnia 2017 r., wniesionym przeciwko J. O. i G. S., małoletnia M. S. domagała się, przez swą przedstawicielkę ustawową, matkę - B. S., ustalenia nieważności umowy darowizny z dnia 28 sierpnia 2017r. zawartej pomiędzy G. S. a J. O. przed Notariuszem B. F. w Kancelarii Notarialnej w S. Rep. (...), z powodu wady oświadczenia woli w postaci braku świadomej i swobodnej możliwości podjęcia decyzji przez G. S..

/pozew – k. 3 - 9/

Pozwany, w odpowiedzi pozew podniósł zarzut braku interesu prawnego po stronie powodowej, w tym braku legitymacji czynnej do wystąpienia z roszczeniem przez wnuczkę G. S., wnosząc o oddalenie powództwa i zasądzenie od powódki zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg. norm przepisanych. W uzasadnieniu pozwany zaprzeczył jakoby czynność prawna dokonana przez G. S. na rzecz J. O. była nieważna, gdyż powzięła ona świadomą decyzję darowania swej nieruchomości bratu.

/odpowiedź na pozew - k. 54 – 56v./

W dniu 30 października 2019 roku udział w sprawie zgłosił Prokurator Prokuratury Okręgowej w Łodzi.

/pismo – k. 280/

Na rozprawie w dniu 6 listopada 2019 roku ustanowiony dla pozwanej przez Sąd kurator, w imieniu pozwanej G. S., uznał powództwo w sprawie.

/stanowisko pozwanej – k. 285v. e-protokół (...):09:56/

Postanowieniem z dnia 6 listopada 2019 roku Sąd zawiesił postępowanie w sprawie do czasu zakończenia postępowania toczącego się przeciwko J. O. przed Sądem Okręgowy w Łodzi w sprawie XVIII K 186/18.

(postanowienie k-287)

W dniu 8 lutego 2021 roku zmarła pozwana G. S.. Sąd zawiesił postępowanie i w dniu 21 maja 2021 roku podjął je na nowo z udziałem następcy prawnego G. S., wnuczki – M. S. i umorzył postępowanie w stosunku do M. S. jako strony pozwanej.

/kopia aktu zgonu – k. 320; postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku – k. 335; postanowienie o zawieszeniu postępowania – k. 323; postanowienie o umorzeniu postępowania – k. 336/

Na rozprawie w dniu 11 sierpnia 2021 roku pełnomocnik powódki poparł powództwo i wniósł o ustalenie, że umowa darowizny i ustanowienia służebności zawarta pomiędzy G. S. a J. O. w dniu 28 sierpnia 2017 roku w formie aktu notarialnego, obejmująca darowiznę zabudowanej nieruchomości rolnej oraz ciągnika jest w całości nieważna. Pełnomocnik pozwanego zajął stanowisko jak w odpowiedzi na pozew, podnosząc dodatkowo zarzut nadużycia prawa przez powódkę. Zdaniem pozwanego unieważnienie umowy będzie sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Prokurator przychylił się do stanowiska strony powodowej.

/stanowiska stron – k. 364v. – 365 e-protokół (...):01:09 – 00:03:40 i k. 369v. e-protokół (...):09:56/

Sąd Okręgowy, ustalił następujące fakty::

M. S. jest wnuczką pozwanej G. S. i jedyną córką jej zmarłego, w dniu 23 czerwca 2017 roku, syna A. S. (1). Matka powódki B. S. jest jednocześnie żoną zmarłego.

/okoliczności niesporne; akty stanu cywilnego – k. 10 – 11; zeznania świadka F. S. – k. 180 – 180 v. e-protokół (...):15:56 – 00:28:25; zeznania przedstawicielki ustawowej powódki – k. 365v. e-protokół (...):09:31 – 00:30:39/

G. S. była właścicielką nieruchomości rolnej położonej w (...) gm. N., dla której Sąd Rejonowy w Skierniewicach prowadzi księgę wieczystą nr (...) oraz współwłaścicielem ciągnika marki URSUS. Gospodarstwo odziedziczyła po rodzicach.

/okoliczności niesporne; odpis zwykły KW z dn.2 listopada 2017 roku – k. 14 – 16; zeznania przedstawicielki ustawowej powódki – k. 365v. e-protokół (...):09:31 – 00:30:39/

Pozwana od urodzenia zamieszkiwała w domu położonym w A. pod nr (...). W ostatnich latach G. S. mieszkała tam z synem i jego rodziną, składającą się z żony - B. S. i córki - M. S.. Relacje w rodzinie układały się dobrze, nie było kłótni. G. S. nie chciała wyrzucać syna z domu.

/zeznania świadka F. S. – k. 180 – 180v. e-protokół (...):15:56 – 00:28:25; zeznania świadka A. S. (2) – k. 181 - e-protokół (...):42:03 – 00:50:16; zeznania świadka J. N. – k. 181 v. - e-protokół (...):50:35 – 00:57:42; zeznania przedstawicielki ustawowej powódki – k. 365v. e-protokół (...):09:31 – 00:30:39 /

W 2014 roku G. S. sporządziła testament, w którym do całości spadku powołała syna – A. S. (1).

/zeznania przedstawicielki ustawowej powódki – k. 365v. e-protokół (...):09:31 – 00:30:39/

G. S. od dziecka była osobą chorą, nieporadną. Nie skończyła szkoły podstawowej, nie potrafiła sama załatwić spraw urzędowych. W trakcie trwania swego związku małżeńskiego z F. S. G. S. kupowała jakieś leki, ale nie chciała ich przyjmować. Zdarzyło się, że w tym czasie wyszła ze szpitala w samym szlafroku i poszła do ciotki mieszkającej 3 km dalej.

/zeznania świadka F. S. – k. 180 – 180v. e-protokół (...):15:56 – 00:28:25; zeznania świadka J. N. – k. 181 v. - e-protokół (...):50:35 – 00:57:42; zeznania przedstawicielki ustawowej powódki – k. 365v. e-protokół (...):09:31 – 00:30:39 w zw. z inf. wyjaśnieniami przedstawicielki ustawowej powódki – k. 182 - 182v. e-protokół (...):05:10 - 01:16:31/

Pozwana zachowywała się dziwacznie, nie ubierała się adekwatnie do pogody. Latem chodziła w zimowych ubraniach, uciekała przed ludźmi i nie poznawała ich, nie można było się z nią porozumieć, nie utrzymywała z nikim ze wsi kontaktów, nie opuszczała gospodarstwa. A. S. (1) opiekował się matką, woził matkę do lekarzy, pomagał jej, załatwiał za nią wszystkie sprawy urzędowe i opłaty, pracował w gospodarstwie. Syn pozwanej przebywał na rencie inwalidzkiej.

/zeznania świadka F. S. – k. 180 – 180v. e-protokół (...):15:56 – 00:28:25; zeznania świadka M. K. – k. 180v. – 181 e-protokół (...):28:35 – 00:40:28; zeznania świadka A. S. (2) – k. 181 - e-protokół (...):42:03 – 00:50:16; zeznania świadka J. N. – k. 181 v. - e-protokół (...):50:35 – 00:57:42; zeznania świadka L. O. – k. 286 – 286v. e-protokół (...):18:45 – 00:42:54; zeznania przedstawicielki ustawowej powódki – k. 365v. e-protokół (...):09:31 – 00:30:39 w zw. z inf. wyjaśnieniami przedstawicielki ustawowej powódki – k. 182 - 182v. e-protokół (...):05:10 - 01:16:31; zeznania przedstawicielki ustawowej powódki – k. 365v. e-protokół (...):09:31 – 00:30:39/

W dniu 23 czerwca 2017 roku A. S. (1) zmarł. Po tym wydarzeniu u G. S. zaczął często pojawiać się jej brat - pozwany J. O., który w niewybrednych słowach skrytykował pomysł siostry o przepisaniu nieruchomości na wnuczkę. Pozwany wcześniej przyjeżdżał do siostry gdy jeszcze żyła ich wspólna matka, przyjeżdżał głównie po jej emeryturę. Pozwany nie pracował w gospodarstwie. J. O. krzyczał na siostrę i po wizytach brata była ona roztrzęsiona. Mówiła sąsiadowi, że boi się brata. /zeznania świadka M. K. – k. 180v. – 181 e-protokół (...):28:35 – 00:40:28; zeznania świadka J. N. – k. 181v. - e-protokół (...):50:35 – 00:57:42; zeznania przedstawicielki ustawowej powódki – k. 365v. e-protokół (...):09:31 – 00:30:39 w zw. z inf. wyjaśnieniami przedstawicielki ustawowej powódki – k. 182 - 182v. e-protokół (...):05:10 - 01:16:31; zeznania przedstawicielki ustawowej powódki – k. 365v. e-protokół (...):09:31 – 00:30:39/

Relacje pozwanej z synową i wnuczką były dobre, nie było między nimi konfliktu. Synowa opiekowała się G. S., sprzątała, gotowała, zajmowała się umowami, opłatami, hodowlą wspólnych kur i kupowała dla teściowej żywność oraz gaz. Ponadto B. S. wozila teściową do lekarzy. W związku z problemami skórnymi zmarła chodziła do dermatologa, który to skierował ją do psychiatrii.

/zeznania świadka M. K. – k. 180v. – 181 e-protokół (...):28:35 – 00:40:28; zeznania świadka L. O.– k. 286 – 286v. e-protokół (...):18:45 – 00:42:54; zeznania przedstawicielki ustawowej powódki – k. 365v. e-protokół (...):09:31 – 00:30:39 w zw. z inf. wyjaśnieniami przedstawicielki ustawowej powódki – k. 182 - 182v. e-protokół (...):05:10 - 01:16:31; zeznania przedstawicielki ustawowej powódki – k. 365v. e-protokół (...):09:31 – 00:30:39/

Po śmierci syna zachowanie G. S. pogorszyło się. Jeszcze bardziej izolowała się od ludzi, rozmawiała ze zwierzętami, a brata nazywała synem. Pozwana potrzebowała pomocy - nie myła się, była zaniedbana, otepiała, niewiele mówiła, była zamknięta w sobie, miała problemy z koncentracją i pamięcią, nie potrafiła np. odkręcić wody, przestała gotować i sprzątać. Pozwany polecił siostrze nie kontaktować się z wnuczką i synową, ani nie przyjmować od nich pomocy.

/zeznania świadka F. S. – k. 180 – 180v. e-protokół (...):15:56 – 00:28:25; zeznania świadka M. K. – k. 180v. – 181 e-protokół (...):28:35 – 00:40:28; zeznania świadka L. O.– k. 286 – 286v. e-protokół (...):18:45 – 00:42:54; zeznania przedstawicielki ustawowej powódki – k. 365v. e-protokół (...):09:31 – 00:30:39 w zw. z inf. wyjaśnieniami przedstawicielki ustawowej powódki – k. 182 - 182v. e-protokół (...):05:10 - 01:16:31; zeznania przedstawicielki ustawowej powódki – k. 365v. e-protokół (...):09:31 – 00:30:39/

W dniu 28 sierpnia 2017 roku J. O. i G. S. zawarli przed notariuszem B. F. umowę darowizny oraz ustanowienia służebności (rep. (...)) na mocy której, G. S. darowała J. O. nieruchomości, dla której Sąd Rejonowy w Skierniewicach prowadzi księgę wieczystą nr (...) oraz ciągnik rolniczy. Natomiast J. O. ustanowił na rzecz G. S. dożywotnią osobistą służebność mieszkania. Wartość darowizny strony ustaliły na kwotę 300.000zł. Po darowaniu nieruchomości G. S. otrzymała rentę.

/kopia umowy darowizny - k. 31 – 34; odpis zwykły KW z dn.18 grudnia 2017 roku – k. 23 – 24, niesporne/

G. S. przed wizytą u notariusza brała leki od psychiatrii, miała problemy z pamięcią.

/zeznania świadka L. O.– k. 286 – 286v. e-protokół (...):18:45 – 00:42:54/

G. S. zaprzeczyła jakoby zawarła umowę darowizny, nie wiedziała kto to jest notariusz, nie potrafiła podać, który jest miesiąc ani rok, nie wiedziała kim dla wnuczki jest jej przedstawicielka ustawowa. Następnie wskazała, że przepisała ziemię w A. na brata, bo nie miała za co żyć, a brat mówił jej, że „postawił dom i go obrabiał”, ale nie pamiętała jak wyglądało „przepisanie ziemi”. G. S. utrzymywała, że dom po rodzicach należy do niej, nie znała pojęcia służebność.

/ zeznania G. S. – k. 227-227 e-protokół (...):02:56 - 00:19:14 i k. 233 – 233v. e-protokół (...):01:49; zeznania świadka L. O.– k. 286 – 286v. e-protokół (...):18:45 – 00:42:54/

Po zawarciu umowy przed notariuszem, pozwany J. O., usuwał zabezpieczenia z budynków i wywoził albo rozdysponowywał rzeczami znajdującymi się w gospodarstwie, zabijał hodowane tam zwierzęta.

/zeznania przedstawicielki ustawowej powódki – k. 365v. e-protokół (...):09:31 – 00:30:39 w zw. z inf. wyjaśnieniami przedstawicielki ustawowej powódki – k. 182 - 182v. e-protokół (...):05:10 - 01:16:31; zeznania pozwanego – k. 368v. e-protokół (...):49:07 – 00:59:35 w zw. z inf. wyjaśnieniami pozwanego – k. 182v. e-protokół (...):05:10 - 01:16:31/

W dniu 4 października 2017 roku, przedstawicielka ustawowa M. S., złożyła zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa przez J. O. na szkodę G. S..

/zawiadomienie - k. 18-20/

W dniu 23 listopada 2017 roku lekarz psychiatra stwierdził u G. S. otępienie w chorobie A. i orzekł, że jest niezdolna do swobodnego i świadomego wyrażania swej woli i podejmowania decyzji.

/zaświadczenie lekarskie - k. 17/

W dniu 7 grudnia 2017 roku J. O. wezwał B. S. i M. S. do opuszczenia, w ciągu 14 dni, zajmowanej przez nie nieruchomości położonej w miejscowości (...) gm. N.. Powódka wraz z matką nie opuściły nieruchomości.

/wezwanie – k. 12, niesporne/

W dniu 8 grudnia 2017 roku J. O. złożył do sądu przeciwko powódce i jej matce pozew o eksmisję z zajmowanej przez nie nieruchomości położonej w miejscowości (...) gm. N..

/kopia pozwu – k. 95 - 97/

W dniu 6 maja 2018 roku, z zawiadomienia synowej, G. S. została przyjęta w trybie nagłym do szpitala z powodu zaburzeń zachowania. W badaniu podmiotowym wskazano, że chora twierdzi, że widziała wczoraj, zmarłego w czerwcu 2017 roku, syna a dziś rozmawiała z nim przez telefon; traktowała psa jak syna. Nieprawidłowe zachowania chorej miały nasilić się po śmierci syna.

Od 6 maja 2018 roku G. S., z rozpoznaniem otępienia naczyniowego, była leczona na oddziale psychiatrycznym szpitala powiatowego w S., skąd ze wskazaniem względnego leczenia została wypisana do domu w dniu 25 maja 2018 roku.

/historia wizyt – k. 59 – 60; historia choroby – k. 109 – 111v.; dokumentacja med. – k. 123 – 150v. i 153 – 159; zeznania świadka L. O. – k. 286 – 286v. e-protokół (...):18:45 – 00:42:54; zeznania przedstawicielki ustawowej powódki – k. 365v. e-protokół (...):09:31 – 00:30:39 w zw. z inf. wyjaśnieniami przedstawicielki ustawowej powódki – k. 182 - 182v. e-protokół (...):05:10 - 01:16:31/

Po hospitalizacji brat zabrał G. S. do jej ciotki - L. O., jednocześnie uniemożliwiając jej kontakt z wnuczką i synową.

/zeznania świadka M. K. – k. 180v. – 181 e-protokół (...):28:35 – 00:40:28; zeznania przedstawicielki ustawowej powódki – k. 365v. e-protokół (...):09:31 – 00:30:39 w zw. z inf. wyjaśnieniami przedstawicielki ustawowej powódki – k. 182 - 182v. e-protokół (...):05:10 - 01:16:31; zeznania pozwanego – k. 368v. e-protokół (...):49:07 – 00:59:35 w zw. z inf. wyjaśnieniami pozwanego – k. 182v. e-protokół (...):05:10 - 01:16:31/

Biegli psychologowie w opinii z dnia 14 czerwca 2018 roku, z której dowód został dopuszczony w sprawie karnej, prowadzonej przeciwko J. O., po badaniu G. S. ustalili, iż jej sprawność intelektualna odpowiada upośledzeniu umysłowemu. Występowanie wtórnego obniżenia funkcji poznawczych zespołu otępiennego obniża zdolność do dokonywania spostrzeżeń, zapamiętywania i relacjonowania zdarzeń, co może mieć związek ze zdolnością do pokierowania własnym postępowaniem. Dodatkowo biegli odnotowali, iż G. S. ujawnia obawy przed swym bratem i jego reakcją na złożenie przez nią zeznań.

Natomiast biegli psychiatrzy rozpoznali u badanej zespół otępienny, co sprawiało, że w chwili czynu (podpisywania umowy) G. S. nie rozumiała znaczenia czynu i nie mogła pokierować swym postępowaniem.

/opinia psychologiczna i psychiatryczna – k. 203 (koperta)/

Postanowieniem z dnia 25 marca 2019 roku, Sąd Okręgowy w Łodzi ubezwłasnowolnił częściowo, z powodu zaburzeń psychicznych G. S.. Postanowieniem z dnia 26 lipca 2019 roku ustanowiono dla niej kuratora do reprezentacji i zarządzania majątkiem. W opinii psychiatryczno – psychologicznej sporządzonej na potrzeby postępowania o ubezwłasnowolnienie wskazano, że G. S. ma objawy zaburzeń psychicznych pod postacią zespołu otępiennego nasilonego w stopniu lekkim, wymaga pomocy i nadzoru w ważnych życiowych sprawach, a jej funkcjonowanie społeczne jest nieco ograniczone.

/postanowienia – k. 256 i 264; opinia – k. 281 - 282/

Dnia 29 maja 2019 roku, Sąd Okręgowy w Łodzi w sprawie XVIII K 186/18 uznał J. O. za winnego tego, że w dniu 28 sierpnia 2017 r. w S., działając w celu osiągnięcia korzyści majątkowej doprowadził G. S. do niekorzystnego rozporządzenia mieniem przy wykorzystaniu niezdolności G. S. do należytego pojmowania przedsiębranego działania w postaci oświadczenia woli o dokonaniu darowizny zabudowanej nieruchomości rolnej oznaczonej działkami numery (...) o powierzchni 10 hektarów i 72 arów położonej w miejscowości A. gmina N., niezabudowanej nieruchomości oznaczonej numerami działek (...) o powierzchni 2 hektarów i 43 arów położonej w miejscowości T., gmina N., niezabudowanej nieruchomości oznaczonej numerami działek (...), o powierzchni 60 arów położonej w miejscowości R., gmina N., niezabudowanej działki rolnej oznaczonej numerem (...) o pow. 20 arów położonej w miejscowości D., gmina N. oraz ciągnika rolniczego (...) rok produkcji 1980 numer rej. (...) wraz z przyczepą i innymi maszynami rolniczymi o wartości 329.300 złotych, co stanowi mienie znacznej wartości, przy czym w chwili czynu G. S. nie rozumiała znaczenia czynu i nie mogła pokierować swoim postępowaniem, czym działano na jej szkodę, tj. popełnienia czynu z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. . Pozwany został skazany na karę 1 roku pozbawienia wolności, zawieszoną warunkowo jej wykonanie na okres lat 2 tytułem próby. W dniu 10 grudnia 2020 roku, w sprawie II AKA 281/19, Sąd Apelacyjny w Łodzi utrzymał w mocy wyrok I instancji.

/wyroku obu instancji – k. 249 – 249v. i 314/

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o załączone dowody z dokumentów, które nie były kwestionowane przez żadną ze stron, a ponadto dowody z zeznań świadków i samych stron.

Nie sposób jednak uznać za prawdziwe twierdzenia pozwanego jakoby przepisanie gospodarstwa rolnego na pozwanego było pomysłem G. S.. Zarówno przedstawicielka ustawowa jak i świadkowie zgodnie zeznawali, że G. S., przed śmiercią syna, miała zamiar przepisać gospodarstwo na niego, a później na wnuczkę. Świadczy o tym testament na syna z 2014 roku. Po śmierci syna, stan psychiczny pozwanej znacznie się pogorszył i pozwany z łatwością wpłynął na decyzje chorej. Okoliczność, że powódka nie tylko bała się brata, ale i była przez niego sterowana, potwierdza także przeprowadzone przez biegłą sądową badanie psychologiczne pozwanej (koperta – k. 203). W świetle tych okoliczności, na wiarę nie zasługują także zeznania pozwanego jakoby G. S. nie chciała wracać do domu do synowej i wnuczki po hospitalizacji, a raczej należy przypuszczać, że pozwany podjął tę decyzję za siostrę.

Sąd nie mógł dać wiary także zeznaniom pozwanego i jego ciotki L., które sugerowały, że zarówno syn jak i synowa nie zajmowali się i nie opiekowali G. S., przez co była ona zagłodzona i zaniedbana. Sugestiom tym przeczą zeznania pozostałych powołanych w sprawie świadków, którzy zgodnie stwierdzali, że G. S. zawsze była szczupła a także, że jej syn A. i jego żona, a po jego śmierci także sama synowa, opiekowali się G. S.. Świadczy o tym zeznania, że nie było między matką a synem konfliktów. Natomiast wygląd babci powódki, po śmierci syna, był spowodowany jedynie pogorszeniem się jej stanu zdrowia. G. S., w tym czasie nie chciała gotować, sprzątać, myć się ani komunikować z kimkolwiek.

Na podstawie art. 2352 §1 pkt 3 i 5 kpc Sąd pominął wnioski pozwanego zgłoszone w ostatnim piśmie procesowym, jako zmierzające jedynie do przedłużenia postępowania. Ponadto wnioski te zmierzały do dowodzenia okoliczności przeciwnych tym, które zostały przesądzone w prawomocnym wyroku karnym, którym to Sąd jest związany. O tym będzie mowa poniżej.

Sąd pominął także, na podstawie 2352 §1 pkt 2 kpc zgłoszony przez powódkę wniosek o opinie psychologiczną, psychiatryczną oraz neurologiczną. Sąd skorzystał z opinii przeprowadzonych w postępowaniu karnym,

Sąd zważył, co następuje :

Podstawę prawną żądania powódki stanowiły przepisy art. 189 k.p.c. w zw. z art. 82 k.c.

W uzasadnieniu pozwu powódka wskazała, że jako spadkobierca ustawowy i wnuczka G. S. będąca lokatorką objętego umową domu, ma ona interes prawny w wytoczeniu powództwa, co zakwestionował pozwany J. O..

Zgodnie z art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny.

Roszczenie oparte na przepisie art. 189 k.p.c. podlega badaniu dwuetapowemu. W pierwszym etapie następuje zbadanie, czy powód posiada interes prawny (a nie faktyczny) w zgłoszeniu żądania i dopiero po wykazaniu tego interesu prawnego następuje badanie merytoryczne żądania.

W sprawach o ustalenie istnienia lub nieistnienia prawa lub stosunku prawnego, istnienie interesu prawnego oceniane jest w pierwszej kolejności, gdyż warunkuje on rozstrzygnięcie o zasadności twierdzeń pozwu oraz przesądza kwestię legitymacji procesowej po stronie czynnej procesu. Interes prawny wiąże się z niepewnością co do określonego stanu prawnego lub prawa, która to niepewność skutkuje koniecznością udzielenia powodowi ochrony prawnej. Potrzebę udzielenia powodowi ochrony prawnej może uzasadniać zagrożenie nie tylko obecnych stosunków prawnych i praw, których jest stroną, ale i tych przyszłych, o ile ich wystąpienie jest prawdopodobne. Jednocześnie prawomocny wyrok ustalający powinien zapobiec temu przyszłemu zagrożeniu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 2009 r., II CSK 33/09). Dla ustalenia, że powód posiada interes prawny istotne jest to, aby rozstrzygnięcie wydane w oparciu o art. 189 k.p.c. gwarantowało powodowi skuteczną ochronę jego interesów. Jeśli zaś powodowi przysługuje możliwość uzyskania ochrony swych praw w drodze innego postępowania sądowego, przykładowo w sprawie o świadczenie, interes prawny nie zachodzi.

W świetle materiału dowodowego zebranego w niniejszej sprawie, Sąd uznał, że powódka ma ona interes prawny w dochodzeniu żądań zgłoszonych w pozwie.

W rozpoznawanej sprawie mamy do czynienia z sytuacją, w której powódka w dacie wytoczenia powództwa była potencjalnym jedynym spadkobiercą ustawowym pozwanej. W toku procesu stała się tym spadkobiercą. Jednakże nie otrzymała i nie otrzymałaby należnego jej spadku, gdyż cały spadek został objęty kwestionowaną umową. W normalnym toku czynności spadkobierca ustawowy złożyłby wniosek o dział spadku po zmarłym i tak otrzymał należny mu udział.

W niniejszej jednak sprawie – poprzez dokonaną umowę powodującą objęcie całego majątku spadkowego przez pozwanego, nie ma już masy spadkowej, a tym samym nie ma czym dzielić. W takiej sytuacji wniosek o dział spadku podlegałby oddaleniu. Dlatego też na obecnym etapie jedyną metodą aby podważyć czynności jest niniejsze powództwo.

Nadto powódka zamieszkuje wraz z matką na objętej umową darowizny nieruchomości i nie posiada innego miejsca zamieszkania, a więc trwa w niepewności co do swego miejsca zamieszkania. Pozwany wytoczył proces o eksmisję, który to do czasu rozpoznania niniejszej sprawy został zawieszony. Gdyby pozwany objął w posiadanie darowaną mu nieruchomość – powódka jako spadkobierca mogłaby wytoczyć powództwo o wydanie nieruchomości, jednakże w tej sytuacji takie roszczenie jej również nie służyło, a już zwłaszcza za życia pozwanej.

Powyższe uzasadnia, zdaniem Sądu, interes prawny powódki w żądaniu ustalenia nieważności zaskarżonej umowy darowizny, ponieważ tylko poprzez uzyskanie przez powódkę wyroku ustalającego jej nieważność, miałyby ona możliwość zaspokojenia swoich roszczeń majątkowych związanych z dziedziczeniem. Dlatego też Sąd przystąpił do merytorycznego rozpoznania zarzutów pozwu.

W procesie o ustalenie strona może wskazywać na wady oświadczenia woli, tj. art. 82 i nast. k.c. (nieważność względna), bądź wykazywać - z powołaniem się na przepisy prawa materialnego - że umowa, jako czynność prawna, jest nieważna z przyczyn wskazanych w art. 58 k.c. (nieważność bezwzględna).

Stosownie do ogólnej zasady rozkładu ciężaru dowodu wynikającej z art. 6 k.c., to osoba podnosząca, że czynność prawna jest nieważna z uwagi na okoliczności wskazane z art. 82 k.c. i nast. k.c. winna wykazać zaistnienie tych okoliczności w momencie złożenia oświadczenia woli, a zatem ciężar udowodnienia tych okoliczności spoczywał na stronie powodowej.

W ocenie powódki przedmiotowa umowa jest nieważna, albowiem:

- 1) w chwili podpisywania aktu notarialnego G. S. znajdowała się w stanie wyłączającym świadome i swobodne powzięcie decyzji i zrozumienia podejmowanych działań oraz ich konsekwencji; była osobą nieporadną, nie posiadającą rozeznania z uwagi na stan zdrowia (art. 82 k.c.);
- 2) jest sprzeczna z zasadami współżycia społecznego i zmierza do obejścia prawa (art. 58 k.c.), tutaj prawa karnego.

Pierwszy zarzut powódki spowodował uwzględnienie powództwa.

Zgodnie z art. 82 K.c. nieważne jest oświadczenie woli złożone przez osobę, która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Dotyczy to w szczególności choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego, chociażby nawet przemijającego, zaburzenia czynności psychicznych.

W przywołanym przepisie ustawodawca uregulował dwie sytuacje. Przyjął bowiem, że aby czynność prawna była ważna musi być podjęta świadomie i swobodnie, czyli składający oświadczenie woli musi mieć rozeznanie jaki skutek chce osiągnąć przez swoje działanie oraz musi mieć możliwość realizacji swojej woli. Dwie różne sytuacje - braku świadomości lub braku swobody nie muszą występować łącznie, choć możliwe ich nałożenie się (co niejednokrotnie występuje). Powzięcie decyzji i wyrażenie woli jest swobodne, gdy zarówno proces decyzyjny, jak i uzewnętrznienie woli nie zostały zakłócone przez destrukcyjne czynniki wynikające z właściwości psychiki czy procesu myślowego osoby składającej oświadczenie woli. Stan wyłączający swobodę musi również wynikać z przyczyny wewnętrznej, umiejscowionej w samym podmiocie składającym oświadczenie woli, a nie w sytuacji zewnętrznej. Tak pojmowanemu brakowi swobody towarzyszyć będzie natomiast najczęściej także pewne ograniczenie świadomości (wyrok SN z dnia 7 lutego 2006 r., IV CSK 7/05).

Stan braku świadomości nie musi być całkowity i zupełny, jednak częściowe wyłączenie świadomości musi być znaczne. Z treści art. 82 k.c. wynika, że przyczyna wyłączenia świadomości lub swobody nie ma znaczenia, jedynie przykładowo są wyliczone takie przyczyny, jak choroba psychiczna, niedorozwój umysłowy albo inne, choćby przemijające zakłócenie czynności psychicznych. Przyczyny mają tu charakter drugorzędny - z punktu widzenia skutków prawnych są bez znaczenia.

W prawomocnym wyroku z dnia 29 maja 2019 roku, Sąd Okręgowy w Łodzi w sprawie XVIII K 186/18 uznał J. O. za winnego tego, że w dniu 28 sierpnia 2017 r. w S., działając w celu osiągnięcia korzyści majątkowej doprowadził G. S. do niekorzystnego rozporządzenia mieniem przy wykorzystaniu niezdolności G. S. do należytego pojmowania przedsiębranego działania (.....) przy czym w chwili czynu G. S. nie rozumiała znaczenia czynu i nie mogła pokierować swoim postępowaniem, czym działano na jej szkodę.

Na mocy art. 11 zd. 1 k.p.c. ustalenia wydanego w postępowaniu karnym prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa wiążą sąd w postępowaniu cywilnym. Oznacza to, że sąd w sprawie cywilnej nie może poczynić ustaleń sprzecznych z wiążącym go wyrokiem.

W świetle takiego stanu rzeczy, należało stwierdzić, że bezsprzecznie w chwili zawarcia umowy darowizny, G. S. znajdowała się w stanie wyłączającym właściwe rozeznanie skutków swojego zachowania i możliwość pokierowania swoim postępowaniem, a brat wykorzystał jej życiową nieporadność.

Tylko ta podstawa wystarczyła do uwzględnienia powództwa.

Mimo prawomocnego skazania pozwany nadal kwestionował zasadność niniejszego powództwa, podnosząc że roszczenie powódki jest sprzeczne z zasadami współzycia społecznego. Powódka z kolei podnosiła, że to zachowanie pozwanego jest z nimi sprzeczne i dodatkowo dlatego czynność prawa jest nieważna.

Zarzuty powódki w tym zakresie nie były trafne. Sąd karny ocenił swym wyrokiem zachowanie pozwanego jako sprzeczne obowiązującym porządkiem prawnym i za to pozwany został skazany. Zachowanie pozwanego jest także sprzeczne z zasadami współzycia społecznego. Natomiast samo zaś skazanie nie przesądziło i nie ma wpływu automatycznego na ważność czynności cywilno – prawnej . Ta musi być stwierdzona przez Sąd . I tutaj podstawą do stwierdzenia tej nieważności był wyłącznie powołany wyżej przepis art. 82 kc

Sąd dokonał oceny żądania powódki pod kątem zasad współzycia społecznego rozumianych jako ogół obowiązujących w stosunkach między ludźmi reguł postępowania, które za podstawę mają uzasadnienie aksjologiczne (ocenne), a nie prawne. Odwołują się one do powszechnie uznawanych w całym społeczeństwie lub w danej grupie społecznej wartości i ocen właściwego, przyzwoitego, rzetelnego, lojalnego czy uczciwego zachowania. Zasady te obejmują nie tylko reguły moralne, lecz także obyczajowe

W realiach tej sprawy nie sposób było nie uznać, by przy zawarciu przedmiotowej umowy pozwany nie wykorzystał swojej silniejszej pozycji i w ten sposób doprowadził do pokrzywdzenia swej siostry G., a w konsekwencji powódki. Podkreślenia wymaga, że G. S. nie była, co już wcześniej wskazano, świadoma treści czynności prawnej, której dokonała w dniu 28 sierpnia 2017 roku w obecności notariusza, a zgromadzone dowody w sprawie wskazują, że nie tylko istniały już w tamtej chwili ograniczenia zdrowotne co do możliwości świadomego i swobodnego powzięcia przez nią decyzji, ale także że G. S. zawsze miała pewien rodzaj ograniczeń, a w tamtej chwili były one tylko dodatkowo nasilone przez emocje odczuwane po śmierci syna - co niestety wykorzystał pozwany.

Pozwany natomiast nigdy nie opiekował się ani nie interesował siostrą, nie pracował na należącym do niej gospodarstwie i nie był widywany tam przez sąsiadów, a jego zainteresowanie przybrało na sile dopiero po śmierci syna G. A. S.. Wtedy to pozwany wzbudzając strach w siostrze, unicestwił jej pomysł dotyczący przepisania gospodarstwa na wnuczkę, polecił jej nie kontaktować się z synową i wnuczką oraz nie przyjmować od nich pomocy a także wykorzystując stan siostry, doprowadził do zawarcia z nią spornej umowy, na mocy której stał się właścicielem całego jej majątku.

Oceniając zarzut pozwanego, nie sposób nie powołać w tym miejscu zasady, że nie może powoływać się na ochronę płynącą z zasad, ktoś kto sam narusza te zasady. Postępowanie dowodowe wykazało, że to właśnie pozwany naruszył wszelkie dobre zasady i obyczaje, dążąc do wzbogacenia. Na czym miałyby polegać naruszenie zasad współzycia społecznego przez powódkę, która jedynie dochodzi należnych jej z ustawy praw, nie wiadomo.

Mając te wszystkie okoliczności na uwadze, Sąd uwzględnił powództwo.

Twierdzenie powódki, że umowa darowizny była nieważna, było zasadne. Oznacza to, że jest ona stroną wygrywającą sprawę. Na podstawie art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. obciąża więc pozwanego obowiązek zwrotu powódce kosztów procesu. Składały się na nie: wynagrodzenie pełnomocnika w kwocie 10.800 zł (ustalone na podstawie § 2 pkt. 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie z dnia 22 października 2015 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 1800 ze zm.)) oraz opłata skarbową od pełnomocnictwa 17,00 zł. Nadto zasądzeniu na rzecz powódki podlegała uiszczona przez nią opłata od pozwu w kwocie 300 zł.

Sąd odstąpił od obciążania pozwanego kosztami sądowymi, mając na względzie jego niełatwą sytuację materialną oraz wiek.

z/ odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć przez Portal Informacyjny pełnomocnikowi pozwanego.